

MODUL 1. HAR VI BEHOV FOR EN NY ØKONOMI?

FIVH – TROMSØ 14.11.18.

Professor Ove Jakobsen
Senter for økologisk økonomi og etikk
Handelshøgskolen/Nord universitet

Mer informasjon om økologisk økonomi: www.ovejakobsen.com

Naturkatastrofer og menneskeskapte katastrofer

- Noen av problemene som menneskeheten står overfor, er resultatet av naturkatastrofer som jordskjelv, tsunamier, brann, tørke og sykkloner
- De fleste er imidlertid forårsaket av mennesker og måten vi oppfører oss mot hverandre og miljøet
- Problemer med fattigdom, kriminalitet, krig, stoffmisbruk, avskoging, forurensning, redusert ozonlag, skyldes hvordan vi tenker, føler og handler

Peter Garrett

The source of all our problems today comes from the gap between how we think and how nature works (Bateson)

Stemmer kartet med terrenget?

- Both economically-dominated globalization and market-led modernization of present day societies display a strong tendency to become more and more disconnected from basic human values and the preconditions for a good life for all the worlds citizens
- Whereas modernization is very strong in dissolving traditional values life ethics and life-worlds, it is remarkably weak in creating new ones (Meyer 2004)

Even the best individuals placed under poor social and institutional circumstances behave badly (Maslow)

Viktige spørsmål

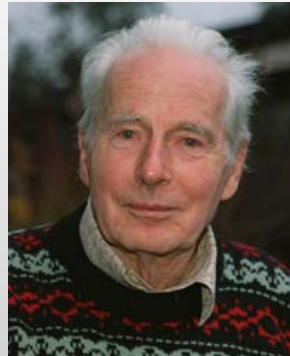
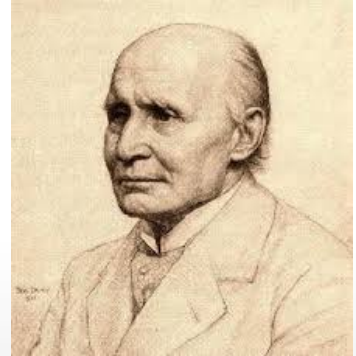
- Hvordan ønsker vi å leve?
- Hvordan ønsker vi å leve sammen?
- Hvilken verden ønsker vi å leve i?

- Fortsatt økonomisk vekst (i de rike land) forbedrer ikke livskvaliteten til mennesker
- Økende avstand mellom fattige og rike fører til en rekke sosiale problemer og destabiliserer samfunnet nasjonalt og globalt (O'Neill 2018)

Fewer and fewer people accept that the answers to these questions must be left to markets (Meyer 2004)

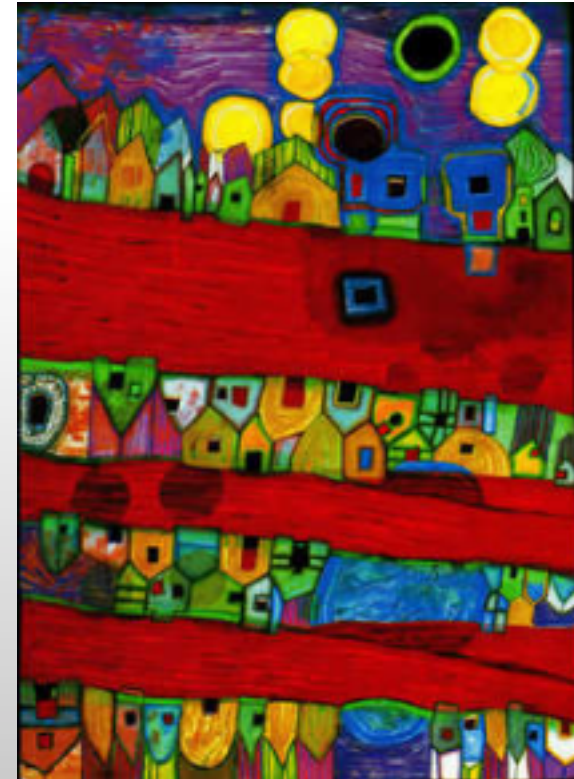
Hvordan er forholdet til naturen?

- Fordi vi er gjester i naturen, bør vi ha større følsomhet overfor de farene som truer planeten
- Vi må være oppmerksomme på avhengigheten mellom planter, og spesielt mellom trær og mennesker
- Vi er partnere fordi planter produserer oksygen vi trenger for å leve
- Livet handler om relasjoner og integrasjon, og mennesket trenger naturen som en livspartner
- (Colin Tudge 2016)

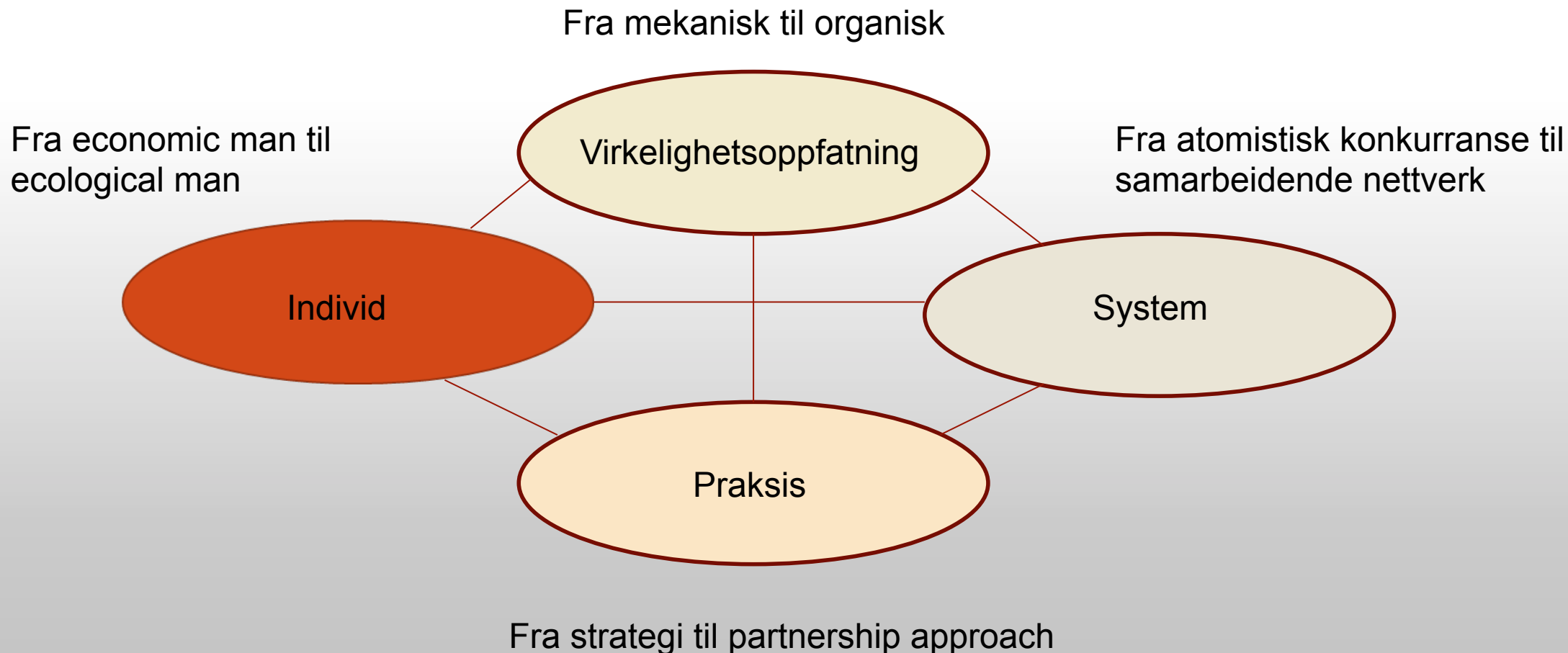
Hvordan leve i naturen?

- I stedet for å bygge økonomi (og samfunn) på kunnskap som gir oss «makt over» naturen, er den store utfordringen vår tid å utvikle bærekraftige samfunn utformet i henhold til prinsippene i en levende natur
- I stedet for å lære om naturen for å utnytte flere ressurser bør vi lære av naturen

Even the best individuals placed under poor social and institutional circumstances behave badly (Maslow)

Hvordan alt henger sammen?

Thomas Kuhn – Revolusjon

Vitenskapen utvikles gjennom revolusjonære sprang:

Paradigme – Problemløsning som blir akseptert som forbilledlig for løsning av problemer innenfor en vitenskap, og som derved skaper en vitenskapelig tradisjon.

Paradigmeskift – Når problemer (anomalier) oppstår som ikke lar seg løse innenfor det etablerte paradigmet blir det erstattet av et nytt paradigme som fanger opp anomaliene

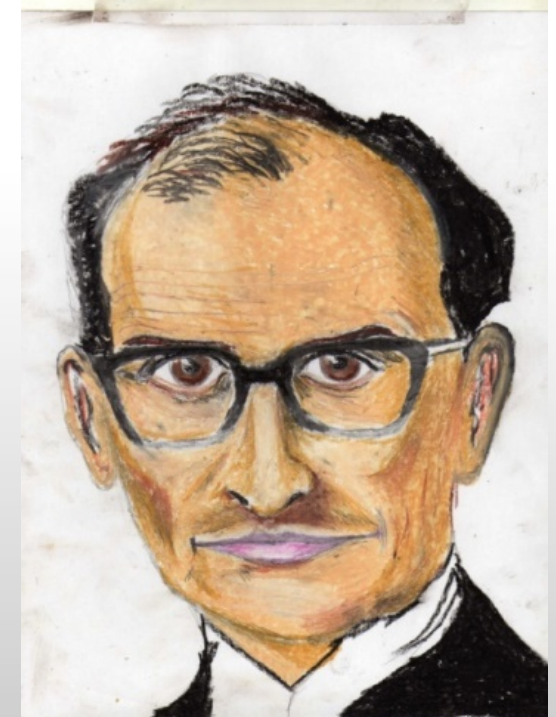
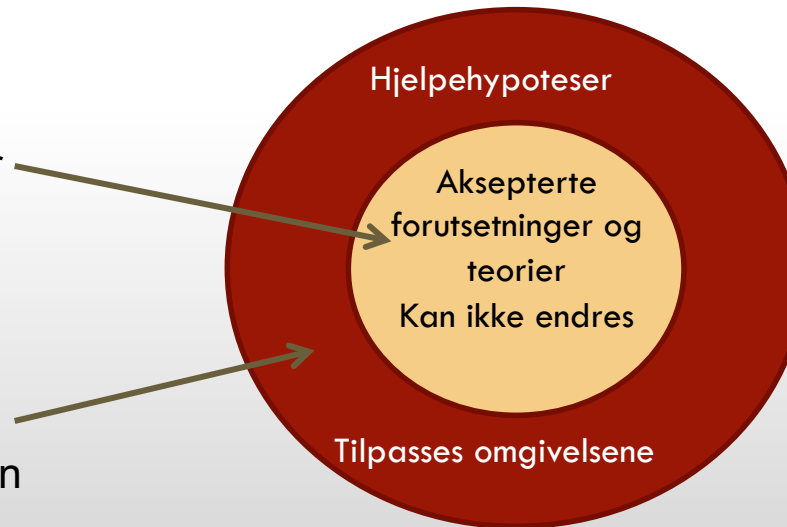
Thomas Kuhn (1922- 1996)

Imre Lakatos – Evolusjon og revolusjon

Skiller mellom en vitenskaps:

Hard core – Teorier, begreper, forutsetninger som tas for gitt og som det ikke stilles spørsmål ved uten at paradigmet er truet

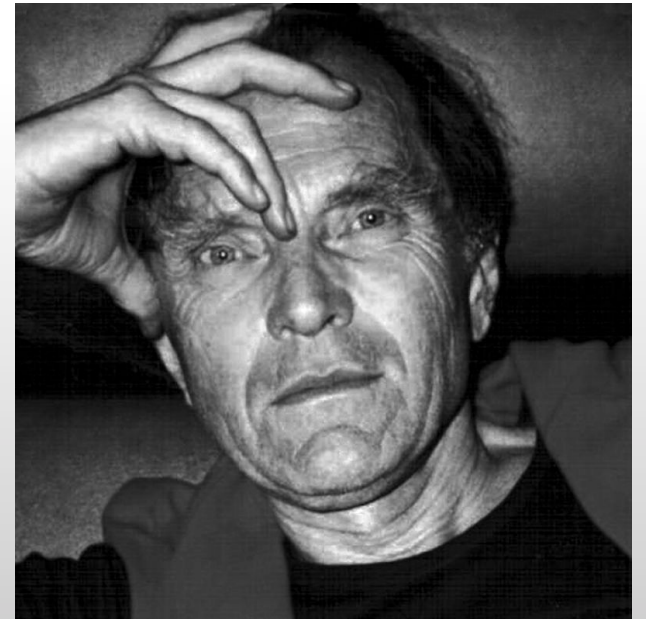
Protective belt – Teorier og begreper som kan endres for å beskytte “hard core”

Imre Lakatos 1922- 1974

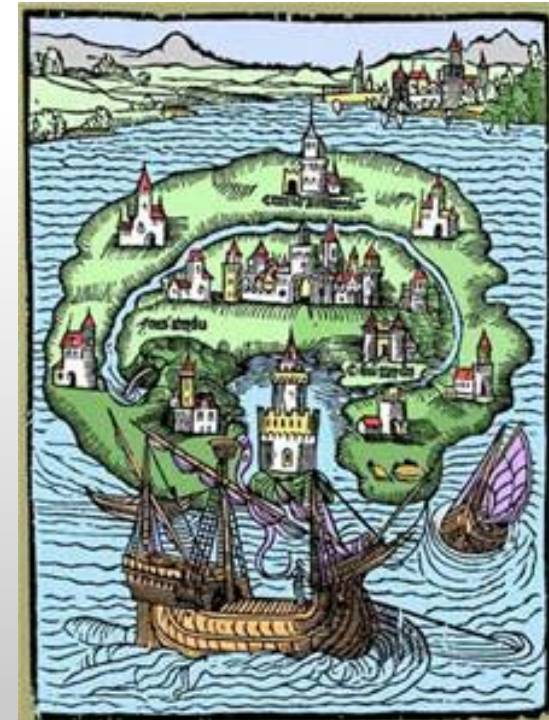
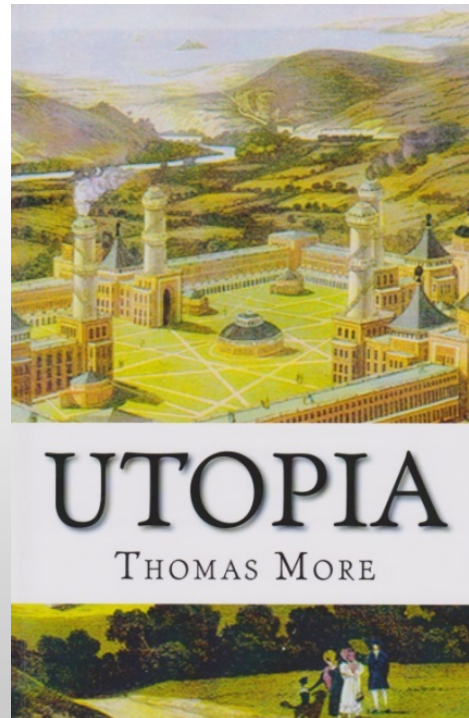
Paul Feuerabend – Anything goes

- Ny kunnskap forutsetter at det stilles spørsmål ved etablert teori og etablerte metoder
- Kravet om konsistens mellom hypoteser og etablert teori forhindrer ny kunnskap
- Vitenskapelige fremskritt forutsetter at forskerne bryter etablerte regler for forskning
- Kunnskap i dag kan bli morgendagens myter og dagens utopier kan bli morgendagens sannheter

Paul Feuerabend (1924-1994)

Thomas More (1477 - 1535) wrote the first formal utopia. He imagined a complex, self-contained world set on an island, in which communities shared a common culture and way of life.

1516

Livet i utopia

- Lokal produksjon av mat, vin, urter og blomster
- 6 timer arbeidsdag
- Mer tid til individuell og kulturell utvikling
- Fysiske rom for samtale og sosiale aktiviteter
- Mange religioner bør være representert i hver by
- “Virtue is living in accordance with nature”
- “Always fruit after meat”

Utopiforskning

Energifelt

Ideologi

Utopi

Det som er
Aktualitet

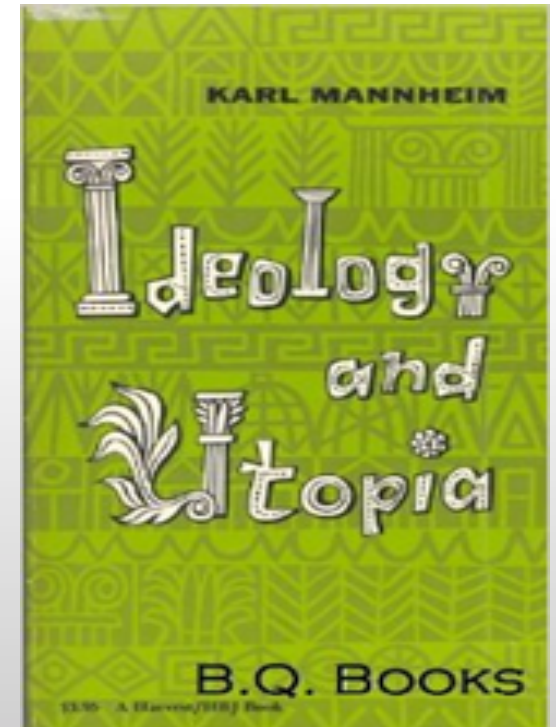
Det som kan bli
Potensialitet

Ideologi

Betrakte nutiden innenfra:

- Ideologier er her – beskriver det som er
- Viktig for å skape identitet – individuelt og kollektivt
- Ideologier er forankret i dominerende samfunnsgrupper
- Aksepterte felles normer og verdier
- Legitimerer autoriteter

Hva er det gode liv?

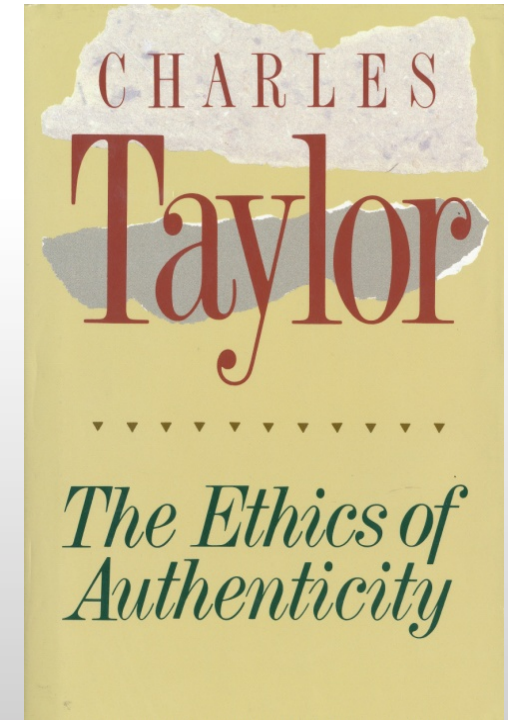
Antroposentrisk

- Et behagelig liv - med størst mulig nytte overskudd (hedonisme – utilitarisme)
- Et godt liv – mulighet til å utnytte mest mulig av sitt potensial (selv-realisering)
- Et meningsfullt liv – bidra til å virkeliggjøre verdier utenfor seg selv (det utvidede selvet)

Utviklingstrekk

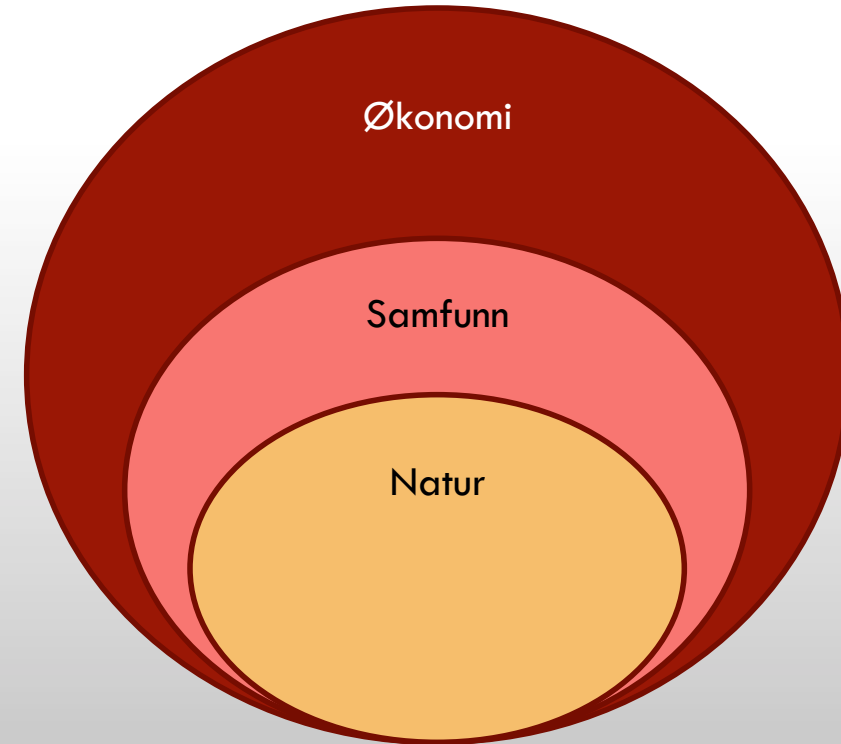
- Individualisme → Egoisme (meningstap og normoppløsning)
- Egenverdi → Instrumentelle verdier (effektivisering og rasjonalisering)
- Økonomisme → Alle verdier regnes om i penger

(1991)

Kjennetegn ved etablert ideologi (the hard core)

- Vekst (kvantitativ)
- (Atomistisk) konkurranse
- Economic man
- Top-down (eks. enhetsledelse)
- Økonomisk internalisering

We have reached a point in our evolution as human beings, in which we know very much, but understand very little (Max-Neef 2010)

Grønn økonomi - Endringer i «The protective belt»

- Grønn økonomi har i liten grad bidratt til å løse de store miljøutfordringene,
- I stedet har Grønn økonomi ført til at problemene er tilslørt av miljøriktige ord og begreper (f.eks. grønn vekst, grønn markedsføring, bærekraftig konkurransekraft)
- Grønn økonomi kan også føre til at miljøproblemene øker fordi «grønne» effektiviseringstiltak frigir midler som gjør at det totale forbruket øker (enhver økning i forbruk forsterker miljøproblemene) (Rees 2008)

The consistency condition - the condition that demands that new hypothesis are consistent with accepted theories – merely serves to keep the older theories in place (Feuerabend 1984)

Endring på dypere nivå

- Strengere miljøkrav, bedre forretningspraksis, og mer effektiv teknologi er nødvendig (det grønne skiftet?),
- Men det er ikke tilstrekkelig å dempe symptomene (eks. Miljø-, fattigdoms-, krig og finanskriser)
- Vi trenger en dypere systemisk endring, basert på en endret forståelsesramme (Welford 2007)

History simply makes fools of those who argue that every aspect of the current theoretical situation is true for all time (McGrath 2007)

Systemändring

Fotograf: Pixabay

Dela artikeln

KLIMATFÖRÄNDRINGAR

Publicerad 2018-09-17 09:25 av Karl-Johan Byttner

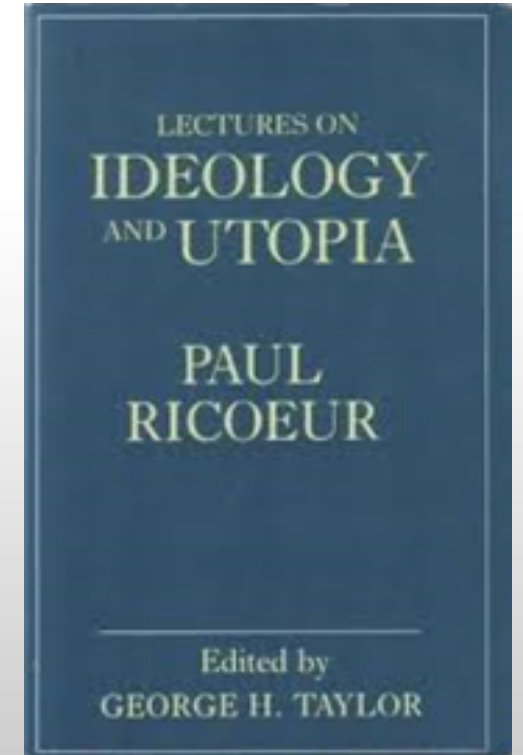

FN-rapport: Marknadskrafterna dödar planeten – dags för nytt ekonomiskt system

Utopi

Betrakte nutiden utenfra:

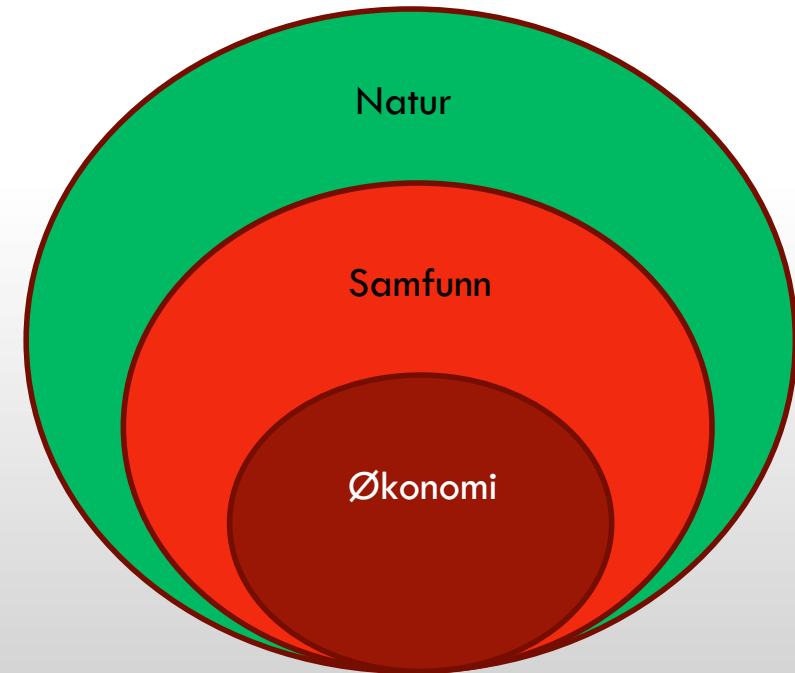
- Utopier er et annet sted - er rettet mot fremtiden
- Utopiene skal ikke realiseres, vi kan bare nærme oss dem, arbeide i den retning
- Utopiene bidrar til forandring, samfunnet er uferdig, dynamisk, det er alltid underveis
- Utopiene utfordrer autoriteter

Utopia is not about the impossible, what is really impossible is to carry on as we are
(Levitas 2013)

Kjennetegn ved organisk utopi

- Utvikling (kvalitativ)
- Samarbeidende nettverk
- The ecological man
- Bottom-up
- Sirkulære verdikjeder (kretsløp)
- Økologisk internalisering

Utopia is not about the impossible, what is really impossible is to carry on as we are (Levitas 2013)

Fra negativ til positiv fred

Negativ fred (ideologi)

- Fred sikres gjennom bruk av makt, årsakene til krig er der fortsatt
- Bidrar til å opprettholde systemet

Positiv fred (utopi)

- Innføring av strukturer som fremmer harmoni, livskvalitet og utvikling av individuelt og kollektivt potensial
- Forutsetter en endring av eksisterende system

The introduction of economic concepts, theories, and models in new areas, health, education, culture, leads to increasing alienation (Galtung)

Fra grunn til dypøkologi

Grunn økologi (ideologi)

- Naturen er en økonomisk ressurs
- Miljøproblemer løses ved å trekke naturen inn i økonomien

Dyp økologi (utopi)

- Vi får et bedre liv dersom vi lever i pakt med naturen
- Vi må endre våre økonomiske, teknologiske og industrielle systemer, virkelighetsoppfatning og materialistiske livsstil

We seek what is best for ourselves, but through the extension of the self, our “own” best is also that of others (Næss)

Fra grønn til økologisk økonomi

Grønn økonomi (Ideologi)

- Redusere negative symptomer innenfor eksisterende økonomisk system forankret i en mekanisk virkelighetsforståelse

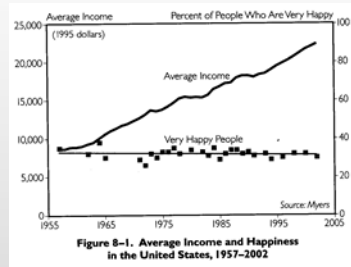
Økologisk økonomi (Utopi)

- Grunnleggende endringer på system-, praksis- og individnivå basert på en organisk virkelighetsforståelse

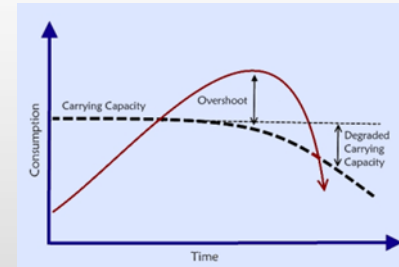

Verditrianglet

Bidrar til å skape velferd og velstand – Instrumentell verdi

Økonomi

Kultur

Natur

Grunnlaget for menneskelig sivilisasjon - Egenverdi

Grunnlaget for alt liv - Egenverdi

Fremtidsbilder av livskvalitetssamfunnet

- Materielt forbruk er minimert, maksimering av livskvalitet;
"To be - rather than to have"
- Organisering som fremmer samarbeid for det felles beste;
"Self organized locally based, dynamic networks"
- Matvaresystem som ivaretar hensynet til jord, planter, dyr og mennesker;
"Local food for local markets"
- Desentraliserte kretsløpsløsninger for alle materialer;
"Reduce, reuse, repair, recycle"
- Småskala teknologi;
"Technology should be in the service of people – not people in the service of technology"
- Lokalsamfunn preget av mangfold;
"Cultural diversity and biodiversity ensures resilience"

Hvilke kriterier bør vurderes?

Mekanisk	↔	Organisk
Økonomisk vekst	↔	Utvikling av livskvalitet
Atomistisk konkurranse	↔	Samarbeidende nettverk
Lineære verdikjeder	↔	Kretsløpsløsninger
Top-down	↔	Bottom-up
Monokulturer	↔	Diversitet/mangfold
Monetære verdier	↔	Verdimangfold
Like muligheter	↔	Rettferdighet

Kan vi påvirke fremtiden?

Pragmatisk aksept

- Er for opptatt med de daglige oppgaver til å bry seg med store viktige utfordringer

Teknologisk optimisme

- Mer forskning vil løse problemene

Kynisk pessimisme

- Det nytter ikke å gjøre noe

Radikalt engasjement

- Vi må sette i gang grunnleggende endringer

Vil vi lykkes?

- I stedet for å spørre *hvordan fremtiden vil bli*
- Er spørsmålet hvordan vi *vil fremtiden skal bli*

